

Sivutoimiyrittäjyys on mahdollisuus tutustua yrittäjyyteen

21.11.2022

Sivutoimiyrittäjyys on vakiinnuttanut asemaansa 2020-luvun Suomessa. Tulevaisuuden tutkijoiden ennustusten mukaan sivutoimiyrittäjien määrä kasvaa edelleen ripeästi. On arvioitu, että 2030-luvun loppuun mennessä maamme työvoimasta on tuolloin noin 60 prosenttia yrittäjiä tai freelancereita ja vastaavasti perinteisissä palkkasuhteissa on noin 40 prosenttia työvoimasta. (Sekki & Härkönen 2020, 9.) Työmarkkinoiden prekarisaatio on arkea. Prekarisaatio ei koske pelkästään henkilöitä, jotka tekevät pätkätöitä vaan se vaikuttaa käytännössä kaikkiin sosiaalisiin ryhmiin. Alustatalouden työkalujen avulla ansaintamahdollisuuksia käyttävä henkilö ei aina välttämättä edes käsitä olevansa yrittäjä. (Mannila 2021.)

Esimerkiksi Garavan & O´Cinneide nostivat esiin jo vuonna 1994 haasteet yrittäjyyden opetuksessa, jossa ei heidän mukaansa painotettu riittävästi yrittäjyyden kehittämistä. Yrittäjyysohjelmissa on keskitytty usein kehittämään kasvuyrityksiä eikä huomiota ole välttämättä kiinnitetty riittävästi siihen monimuotoisuuteen, joka tähän aihepiiriin liittyy. Sivutoimiyrittäjyys jää usein varjoon, kun opiskelijoille puhutaan yrittäjyydestä. Se olisi kuitenkin tärkeä asia nostaa esiin yhtenä realistisena yrittäjyyden vaihtoehtona. (Petrova 2010, i.a.) Ferreira (2020, 1845–1846) toteaa, että huomio kokopäiväisen yrittäjyyden ja palkkatyön yhdistämisen välillä on ollut yrittäjyyskirjallisuudessa näihin päiviin saakka vähäisellä huomiolla, vaikka huomattavan moni nykyisin yhdistää palkkatyötä ja yrittäjyyttä omassa arjessaan. Tämä johtuu hänen mukaansa pitkälti siitä, että sivutoimiyrittäjyyden luonnetta ei ole hahmotettu ja se jää osin tästä syystä pois tilastoinnista.

Mahdollisuus tutustua yrittäjyyteen

Sivutoimiyrittäjyys kiinnostaa ihmisiä, sillä se tarjoaa väylän tutustua yrittäjyyteen ja omiin

yrittäjäominaisuuksiin matalammalla riskillä kuin suoraan päätoimiseksi yrittäjäksi lähteminen. Sivutoimiyrittäjä voi myös jossain määrin säädellä yrittäjyyteen käyttämäänsä aikaa ja hänellä on mahdollisuus saada jonkinlainen kokonaiskuva siitä, mitä yrittäjyys käytännössä vaatii. Käytännön kokemuksen kerryttäminen yrittäjyydestä auttaa tekemään myöhemmin päätöksen siitä, onko päätoimiseksi yrittäjäksi ryhtyminen jossain vaiheessa omannäköinen ratkaisu. Usein käy niin, että mikäli henkilö ei koe olevansa ”omalla alallaan” yrittäjänä, hän vetäytyy yritystoiminnasta ja keskittyy palkkatyöhönsä. (Petrova 2011, 64–65.) Tutkimuksessaan Viljamaa, Varamäki, Vainio, Korsbäck & Sorama (2014, 64) ovat tunnistaneet kuusi yrittäjyyden motivaatioteprofiilia. Tunnistetut profiilit ovat välivaiheilija, jonka tähtäimessä on päätoiminen yrittäjyys. Sivutoimisuus on vain välivaihe. Välivaiheilija ryhtyy todennäköisesti päätoimiseksi yrittäjäksi. Testaaja kokeilee siipiään sivutoimiyrittäjänä. Mikäli idea lähtee lentoon, on myös hänen kohdallaan päätoimiseksi yrittäjäksi ryhtyminen todennäköistä. Harrastajalle yrittäjyys on tapa organisoida ja/tai rahoittaa harrastusta. Harrastaja saattaa ryhtyä yrittäjäksi, jos toiminta kannattaa tai hän joutuu jostakin muusta syystä tekemään valinnan yrittäjyyden ja palkkatyön välillä. Neljäntenä profiilina on tunnistettu osaamisen kehittäjä. Osaamisen kehittäjän lähtökohta on oman osaamisen soveltaminen ja/tai kehittäminen yritystoiminnan avulla. Viides profiili kuuluu henkilölle, joka yrittää ensisijaisesti saadakseen lisätuloja ja kuudes profiili on puolestaan yrittäjätyyppi, jota kutsutaan olosuhdeyrittäjäksi. Olosuhdeyrittäjä päätyy sivutoimiyrittäjyyteen pakosta. Tällainen tilanne voi syntyä esimeriksi perheyrityksen sukupolvenvaihdostilanteessa. Henkilökohtainen motivaatio yrittäjyyteen ei ohjaa olosuhdeyrittäjää, vaan hän tekee kaiken enemmänkin velvollisuudesta.

Voitaneen tiivistää, että tyypillisimmillään sivutoiminen yrittäjyys liittyy yrityksen alkuvaiheeseen, kun liikeideaa kehitetään. Toisaalta se, että yksilö kehittää liiketoimintaa sivutoimisesti se ei kuitenkaan välttämättä tarkoita sitä, että henkilö ryhtyisi jossain vaiheessa yrittäjäksi. Sivutoiminen yrittäjyys voi jossain tapauksissa johtaa päätoimiseen yrittäjyyteen, mutta polku voi olla mutkikas. (Ferreira 2020, 1846.)

Sivutoimiyrittäjien ”suosikkialat”

Esimerkiksi Petrovan (2011, 72) tutkimuksesta käy ilmi, että osa-aikaista yrittäjyyttä on erityisesti liike-elämän palvelujen alalla, kuluttajapalvelujen alalla sekä koulutuksen, terveydenhuollon ja lääketieteen alalla. Myös tuotantoaloilla ja toimittajien työtehtävissä työskennellään usein sivutoimisesti. Plieth, Bullinger & Hansen (2012, i.a.) nostavat esiin tekstiilialan, jossa esimerkiksi suunnittelutyö tehdään pääsääntöisesti sivutoimisesti, kuten myös jotkut korkeaa teknistä osaamista vaativat tehtävät, jota sitten tehdään useampaan yritykseen samanaikaisesti. Stam (2018, 138) huomauttaakin, että huomattavan monet ovat siirtyneet yrittäjäksi syystä, että yritysten verokohtelu on positiivisempaa kuin palkansaajien.

Teoksessaan Sekki & Härkönen (2020, 15) nostavat esiin freelancer-yrittäjän statuksella työskenteleviä. Heidän listaltaan löytyvät muun muassa hieroja, näyttelijä, toimittaja, ohjelmoija, kiropraktikko, konsultti, terapeutti, kiinteistönvälittäjä, bloggarit, sosiaalisen median ammattilaiset, life coachit, myyntiedustaja, tutkija, artistit ja mallit. Viljamaa ym. (2014, 51) tutkimuksessa on havaittu, että menestyneimpien alojen joukossa ovat konsultointiin ja palveluihin liittyvät alat. Joukkoon voi lisätä sijoittamisen. Se jää usein yrittäjyyskeskustelujen ulkopuolelle. Sijoittamista voi harrastaa sivutoimisesti ja yrittäjämäisesti. Sijoittamisen monipuolisuus kiehtoo useita toimijoita. Myös ruoka-ala näyttää olevan suosiossa. Erityisesti artesaanikakkujen leipominen on noussut trendiksi maailmalla, ja samalla siitä on tullut yksi suosittu

sivutoimiyrittäjyyden ala viimeisten vuosien aikana.

Sivutoimiyrittäjän tulee huomioida työantaja

Sivutoimiyrittäjyyttä harkitsevan tai sivutoimiyrittäjänä toimivan tulee ottaa huomioon myös työnantaja. Mikäli henkilö työskentelee virkamiehenä, tulee hänellä olla valtion virkamieslain (750/1994) 18 §:ssä tarkoitettu sivutoimilupa. Toisin sanoen hänellä on lakisääteinen velvollisuus ilmoittaa sivutoimestaan työnantajalleen. sivutoimiyrittäjä työskentelee valtion tai kunnan palveluksessa on hänellä lakisääteinen velvollisuus ilmoittaa sivutoimestaan työnantajalleen. Säädöksen sanamuoto kuuluu: ”Virkamies ei saa ottaa vastaan eikä pitää sivutointa, joka edellyttää työajan käyttämistä sivutoimeen kuuluvien tehtävien hoitamiseen, ellei asianomainen viranomainen hakemuksesta myönnä hänelle siihen lupaa. Sivutoimilupa voidaan antaa myös määräajaksi ja rajoitettuna. Sivutoimilupa voidaan peruuttaa, kun siihen on syytä.”

Työsuhteessa olevan ei tarvitse hakea sivutoimilupaa. Työsopimuslaissa (55/2001) säädetään kuitenkin työntekijän lojaliteettivelvollisuudesta. Työntekijän on 3:1 §:n nojalla ”[…] toiminnassaan vältettävä kaikkea, mikä on ristiriidassa hänen asemassaan olevalta työntekijältä kohtuuden mukaan vaadittavan menettelyn kanssa.”

Margit Mannila
lehtori, KTT
SeAMK

Lähteet

Ferreira, C.C. (2020). Experiental learning theory and hybrid entrepreneurship: factors influencing the transition to full-time entrepreneurship. Learning theory and hybrid entrepreneurship. International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research 26(8), 1845–1863. Viitattu 4.11.2022. https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IJEBR-12-2019-0668/full/pdf?title=experiential-learning-theory-and-hybrid-entrepreneurship-factors-influencing-the-transition-to-full-time-entrepreneurship

Garavan, T. N. & O´Cinneide, B. (1994). Entrepreneurship education and training programmes: A review and evaluation – Part 2. Journal of European Industrial Training. 18(11), 13–21. Viitattu 4.11.2022. https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/03090599410073505/full/pdf?title=entrepreneurship-education-and-training-programmes-a-review-and-evaluation-part-2

Mannila, M. (2021). Prekarisaatio ja alustatalous – yrittäjä vasten parempaa tietoaan. Energiaa-verkkolehti. Vaasan ammattikorkeakoulu. Viitattu 4.11.2022. http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202102043713

Petrova, K. (2011). Part-time entrepreneurship, learning and ability. Journal of Management Policy and Practice. (12(1), 64–75. Viitattu 4.11.2022. https://www.researchgate.net/profile/Kameliia-Petrova/publication/304742274_Part-Time_Entrepreneurship_Learning_and_Ability/links/5b750208299bf14c6da8b631/Part-Time-Entrepreneurship-Learning-and-Ability.pdf?origin=publication_detail

Petrova, K. (2010). Part-time entrepreneurship: Theory and evidence. Atlantic Economic Journal. https://www.researchgate.net/profile/Kameliia-Petrova/publication/226836882_Part-time_Entrepreneurship_Theory_and_Evidence/links/5b75a4c1a6fdcc87df8168c1/Part-time-Entrepreneurship-Theory-and-Evidence.pdf?origin=publication_detail

Plieth, H., Bullinger, A.C. & Hansen, E.G. (2012). Sustainable entrepreneurship in Apparel Industry. The Case on manomama. The Journal of Corporate Citizenship. 45, 123–138. Viitattu 4.11.2022. https://www.jstor.org/stable/jcorpciti.45.123

Sekki, A. & Härkönen, O. (2020). Kevytyrittäjyys: opas sivutoimiseen yrittäjyyteen. Kauppakamari.

Stam, E. (2008). Entrepreneurship and innovation. 135–172. In Nooteboom, B. & Stam, E. (2008). Micro-foundations for Innovation Policy. WRR Rapporten. Amsterdam University Press. Viitattu 4.11.2022. https://www.jstor.org/stable/j.ctt46mwvr.10

Työsopimuslaki 55/2001. Finlex. Viitattu 14.11.2022. https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010055

Valtion virkamieslaki 750/1994. Finlex. Viitattu 14.11.2022. https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940750#L4P18

Viljamaa A., Varamäki E., Vainio A., Korsbäck A., Sorama K., (2014). Sivutoiminen yrittäjyys ja päätoimisuuteen kasvun tukeminen Etelä-Pohjanmaalla, Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B. Raportteja ja selvityksiä 90, Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Viitattu 4.11.2022. URN:ISBN:978-952-5863-83-3